

Epipaleolit na Předním východě (2)

Inna Mateiciucová

Chronologie

■ Epipaleolit

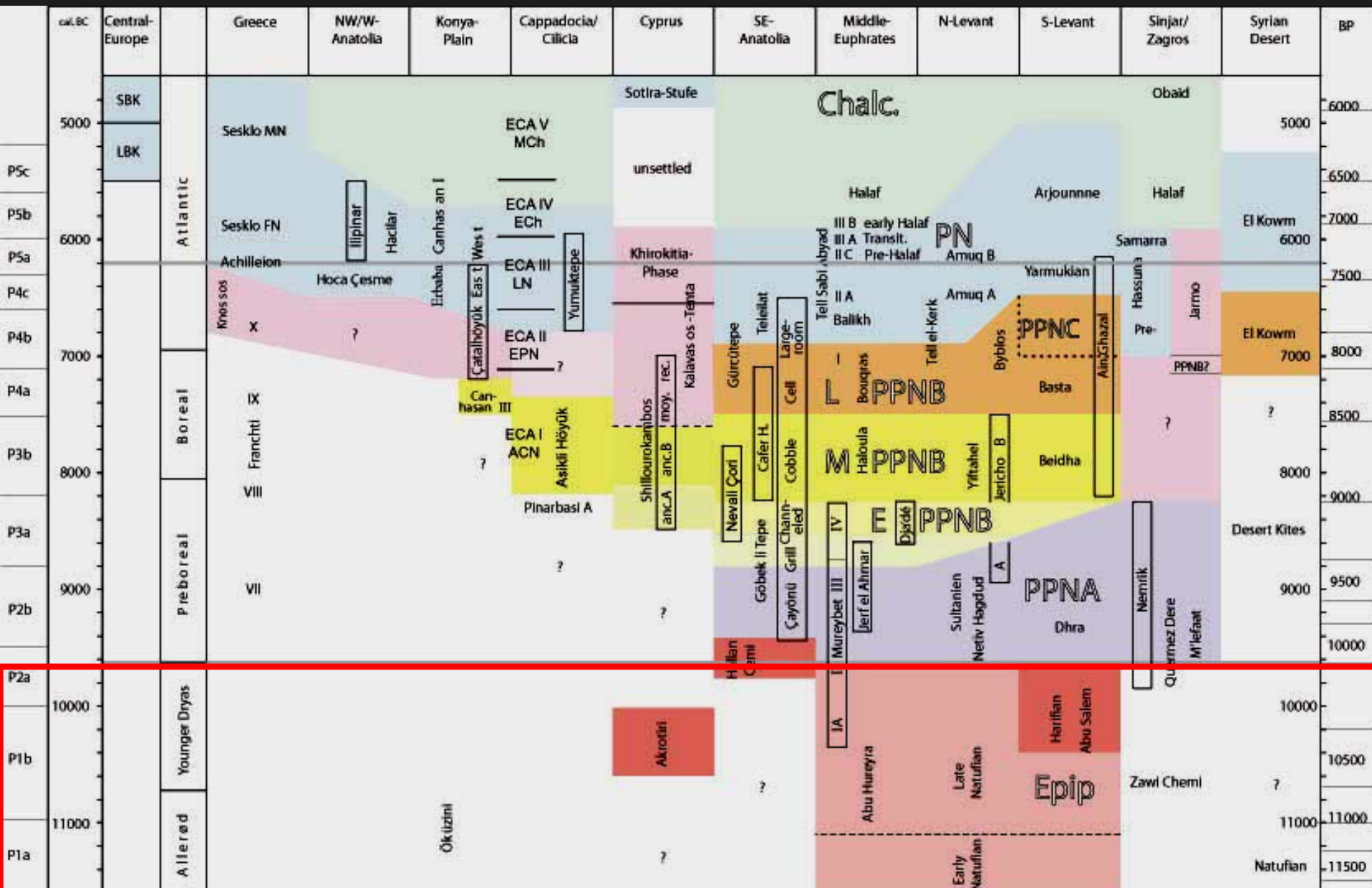
- **Natufian** (12 300 – 9 600 BC)
- **Zarzian** (podhůří Zagrosu, Irák) – také současný s Kebaranem
- **Harifian** (Sinajský poloostrov, Egypt, Izrael) – Late Natufian
- **Khiamian**

■ Akeramický neolit (= Early Neolithic)

- PPNA – Pre Pottery Neolithic A (9 600 - 8 500 BC)
- PPNB+PPNC – Pre Pottery Neolithic B,C (8 500 – 7 000 BC)

■ Keramický neolit (= Late Neolithic)

- PN – Pottery Neolithic

Natufian

(12 300 – 9 600 BC)

- **Early Natufian** (12 300 – 10 800 BC)
- **Late Natufian** (10 800 – 9 600 BC)
= mladší dryas - 12 900 BP event (10 800 BC) malá doba ledová (trvání asi 1000 let)

[illegible][illegible]

12.500 - 11.000 calBC

P1A

Mes.

Early Natufian

Antelias Cave, Jilat III, Yabrud 3, Jayroud 2, Ammiq, Malhaha, Hujayim Cave, Esh-Wad, Rakofel, Hader, Kabana, Hammeh 27, Kefar Vardi, Hadera 1, Soreq 33 M, Soreq 33 G, Kefar Darom 26, Enq el Ahmar, Jilat 22, SBe 1605, Lehavim 2, Point 508, Halutza 59, Senbana 1, Kurnub, Tabaga, WMS 1065, Harod 5, K 7, Beidha, Stal, Tugra, Sabra 1, Judayid J 2, Berediz, Karein Böküzün, Drekil, Geradé, Nahr el-Homr 2, El Kowm 1

Böhner/Schyle 2006 - University of Cologne

[illegible][illegible]

11.000 - 10.000 calBC

P1B

?

Trialetian?

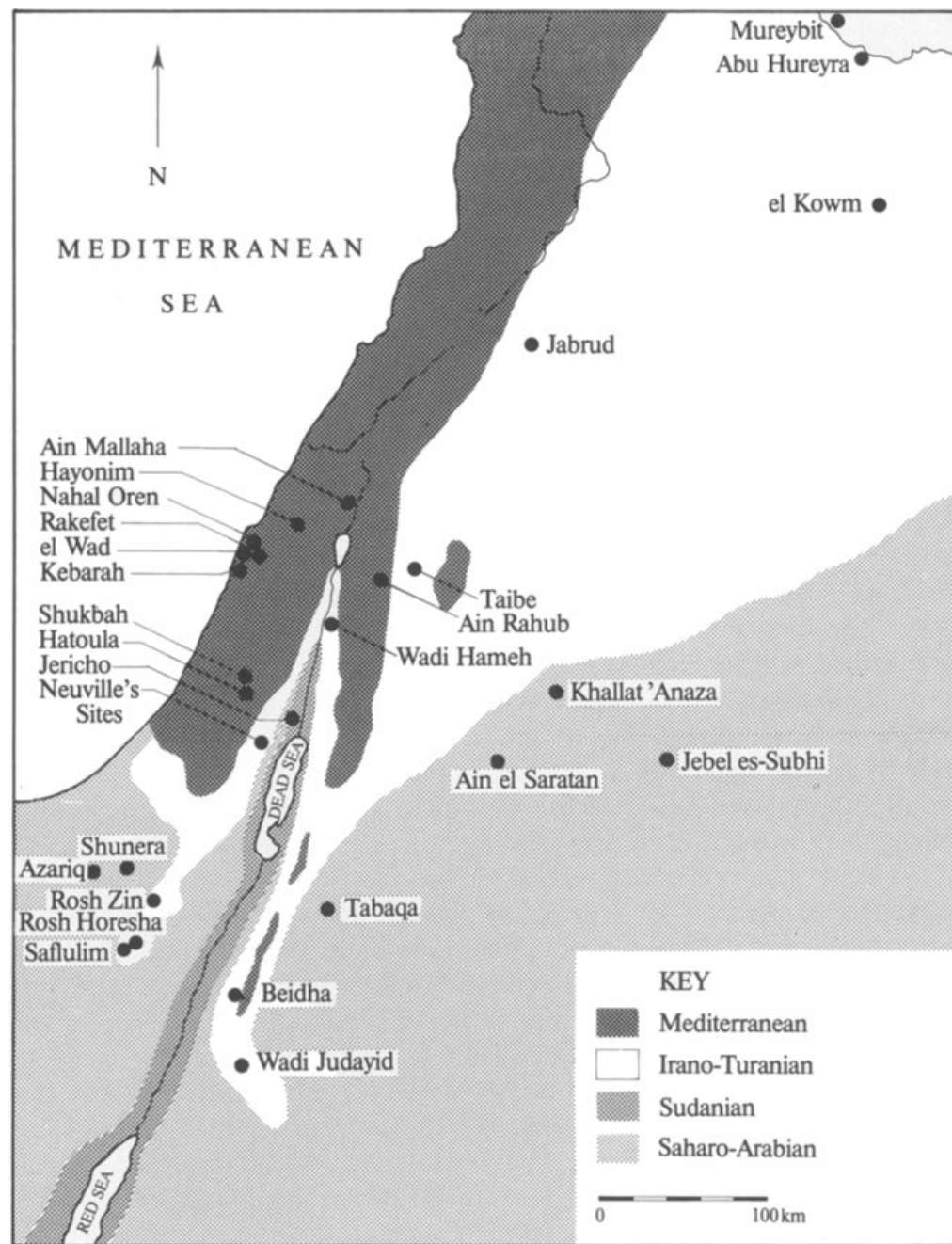
Zawi Chemi

?

Late Natufian

Harifian

Ain Mallaha (Eynan)

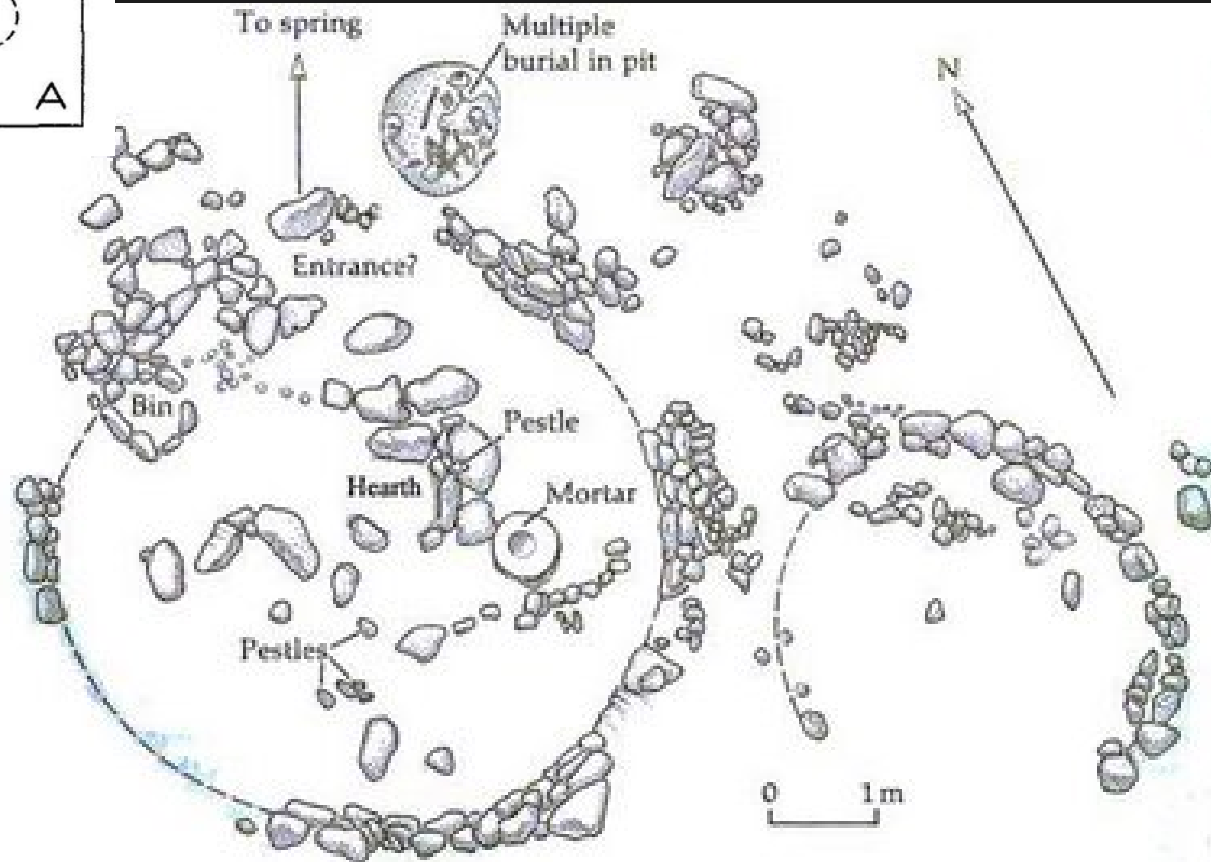
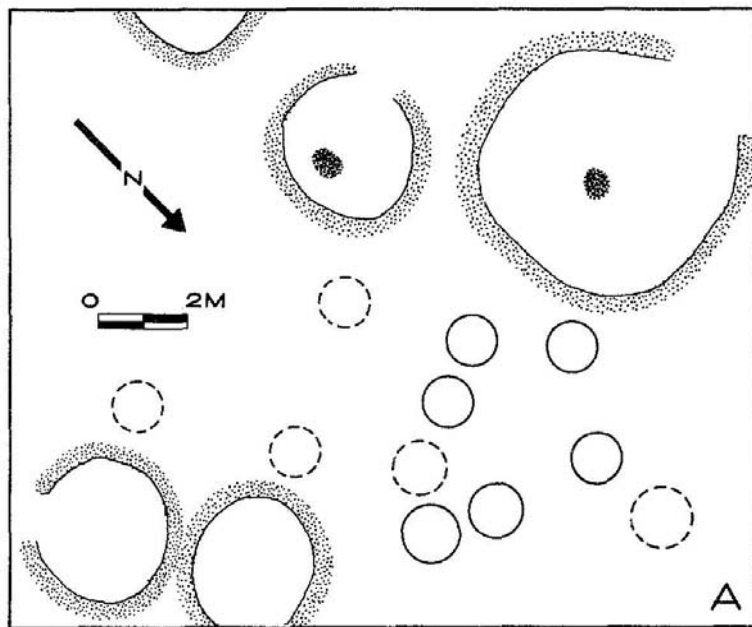
- objev. v roce 1954
- 1955-1956, 1959-1961 – výzkum Jean Perrot
- 1971-1972 – výzkum Monique Lechevallier
- 1973-1976, 1996-1997 – výzkum François Valla

trvání osídlení: Early až Late Natufian

Ain Mallaha (Eynan)

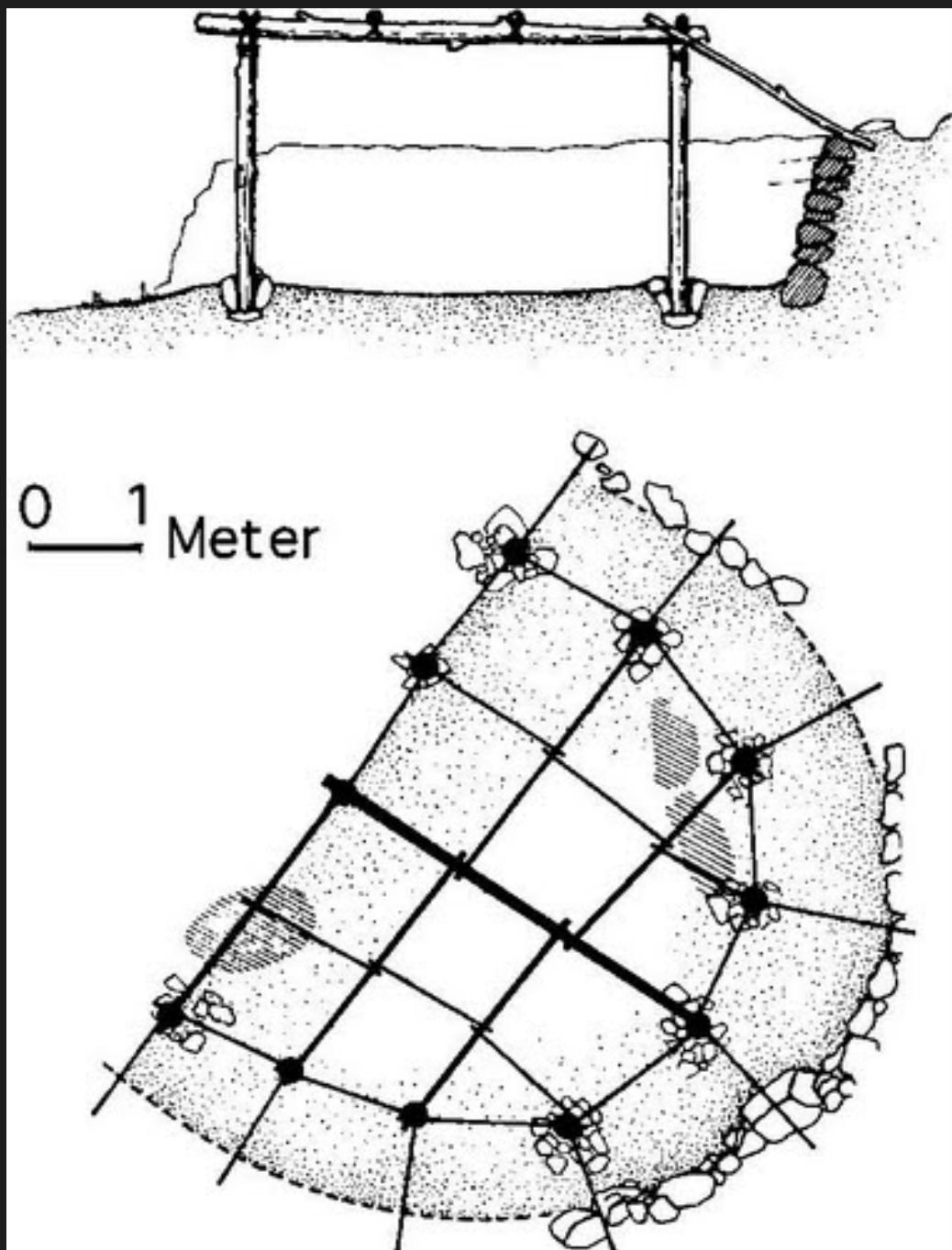
- poloha: v sev. části údolí Jordánu, v blízkosti prolákliny Chula (dříve jezero)
- architektura: polozahloubená obydlí kruhového půdorysu, kúlové jamky
- chata 131 – průměr cca 9m, později využita jako skupinový hrob: 11 pohřbů mužů, žen a dětí, bohatá výbava (náhrdelníky a náramky z dentálií a z gazelích kůstek)

Ain Mallaha

Ain Mallaha

dům polokruh. půdorysu
(cca 9m v prům.)

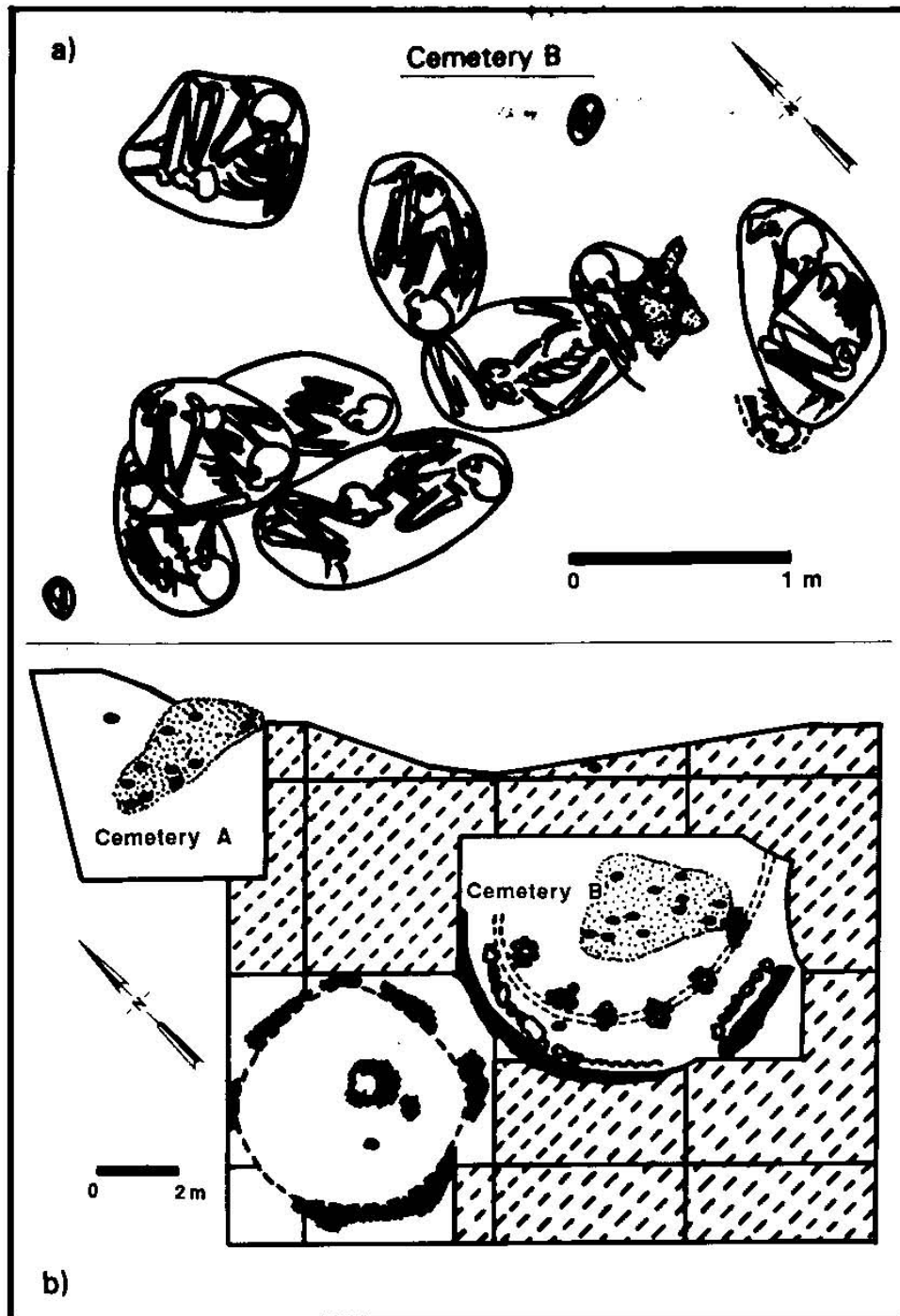

Ain Mallaha (Eynan)

- způsob zpracování kostí podobný jako v jeskyni Kebara (stejně geometrické vzory)
- pohřeb ženy s 3-5 měs. štěnětem => domestikace psa

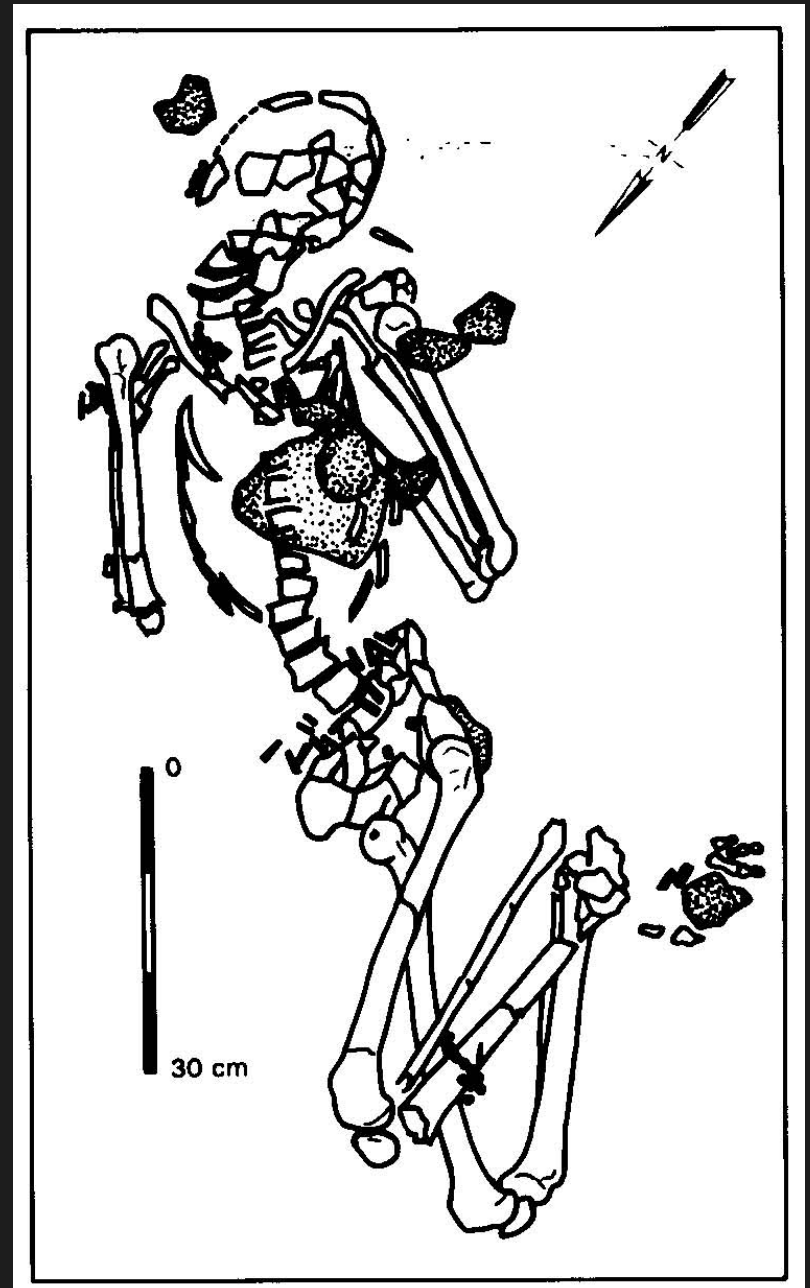
Ain Mallaha

- celkem 105 pohřbů
- hroby v blízkosti obydlí i v opuštěných obydlích

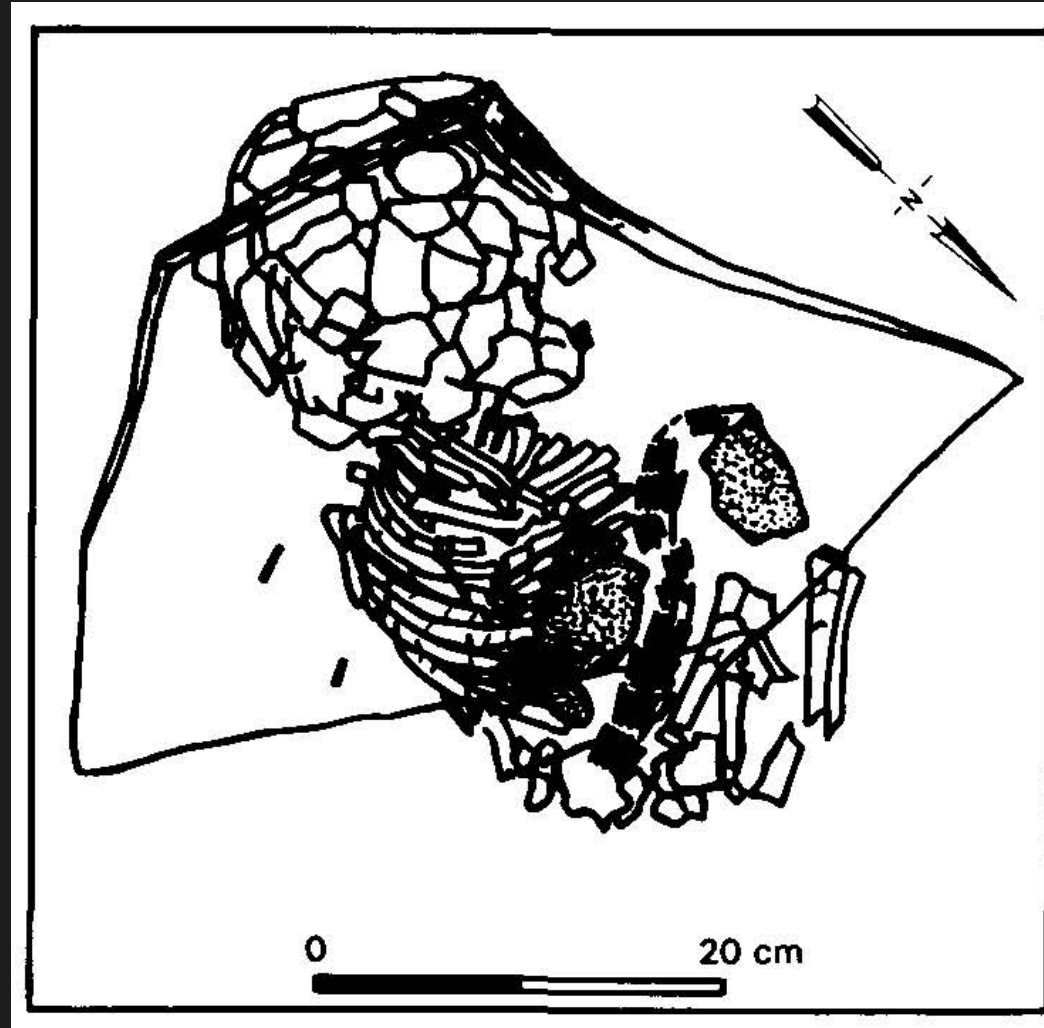
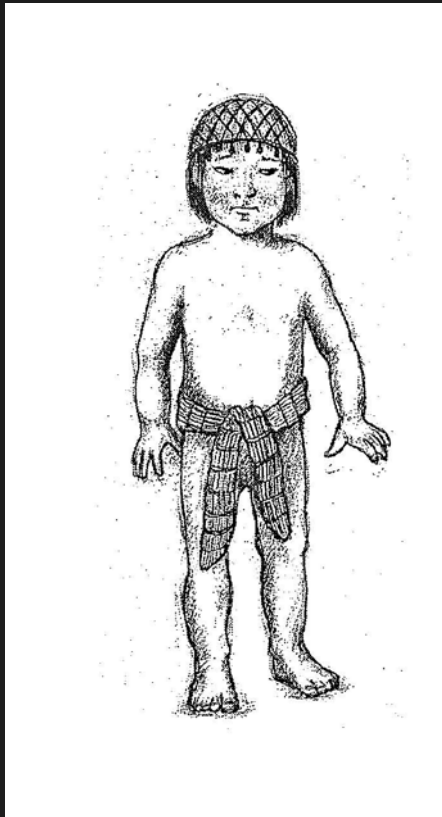
Ain Mallaha

- **hrob 91** - pohřeb dospělé ženy
- čelenka z dentálií
2 náramky, opasek
a náhrdelník

Ain Mallaha

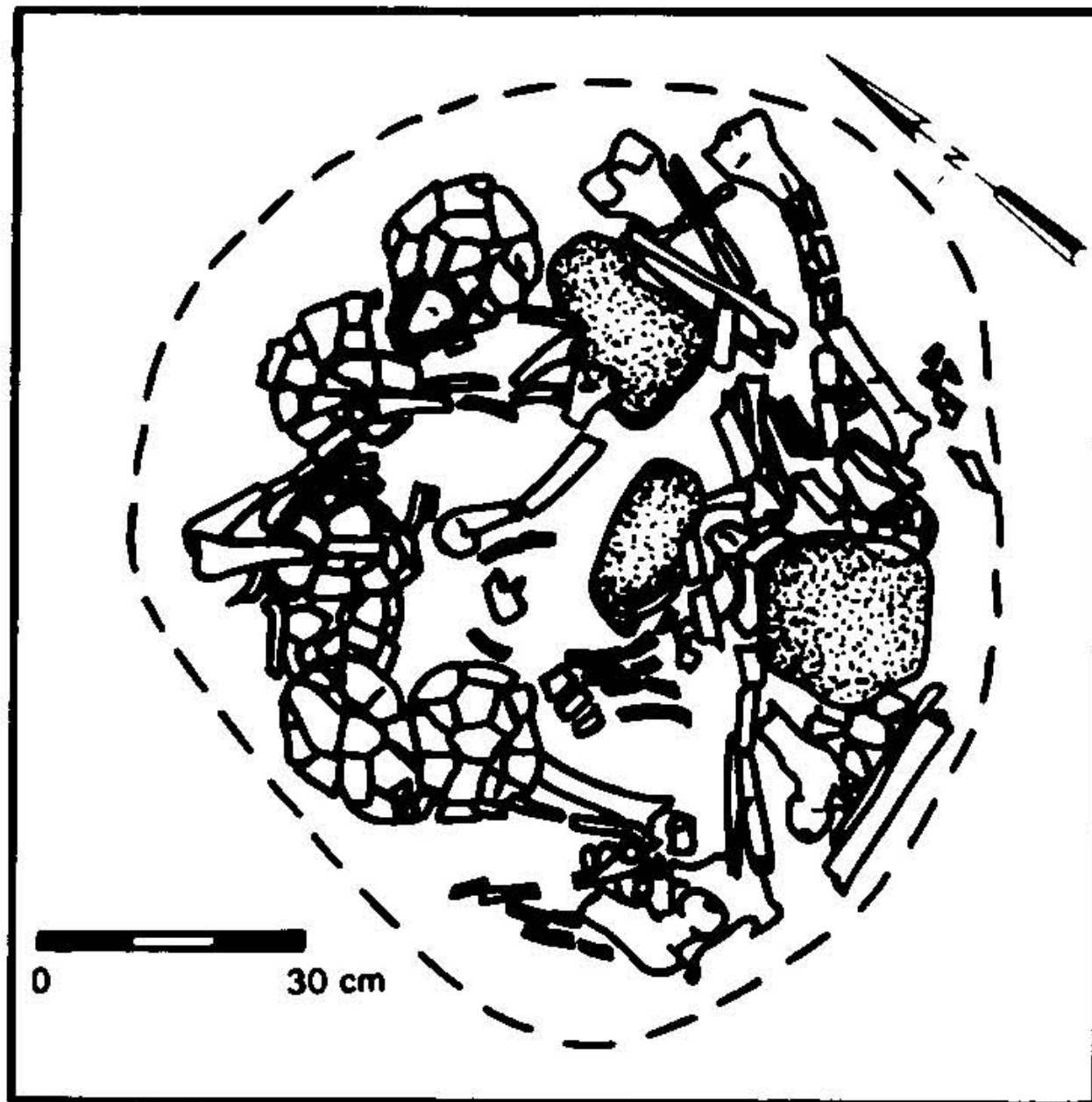
- **hrob 43** - pohřeb dítěte
opasek z dentálií
přes hrob položena
kamenná plotna

Ain Mallaha

hrob 9

- sekundární pohřby
- 8 jedinců
- bez výbavy

Literatura

- Büller, N. (1983). Methodological problems in the microwear analysis of tools selected from the Natufian sites of el-Wad and Ain Mallaha. *Traces d'utilisation sur les outils néolithiques du Proche-Orient*. M. C. Cauvin. Lyon, Maison de l'Orient: 107-125.
- Valla, F. (1991). Les Natoufiens de Mallaha et l'espace. *The Natufian Culture in the Levant*. O. Bar-Yosef and F. Valla. Ann Arbor, International Monographs in Prehistory: 111-122.
- Boyd, B. (1995). House and Hearths, Pits and Burials: Natufian Mortuary Practices at Mallaha (Eynan), Upper Jordan Valley. *The Archaeology of Death in the Ancient Near East*. S. Campbell and A. Green. Oxford, Oxbow: 17-23.
- Valla, F. R., H. Khalaily, N. Samuelian, F. Boucquentin, C. Delage, B. Valentin, H. Plisson, R. Rabinovich and A. Belfer-Cohen 1998 Le Natufien Final et les Nouvelles Fouilles a Mallaha (Eynan), Israel 1996-1997. *Journal of the Israel Prehistoric Society (Mitekufat Haeven)* 28:105-176.

jeskyně Hayonim (Izrael)

- asi 20 km JZ od Ain Mallahy
- od roku 1964 – 1975? – výzkum Ofer Bar-Yosef s kolegy (Liliane Meignen)

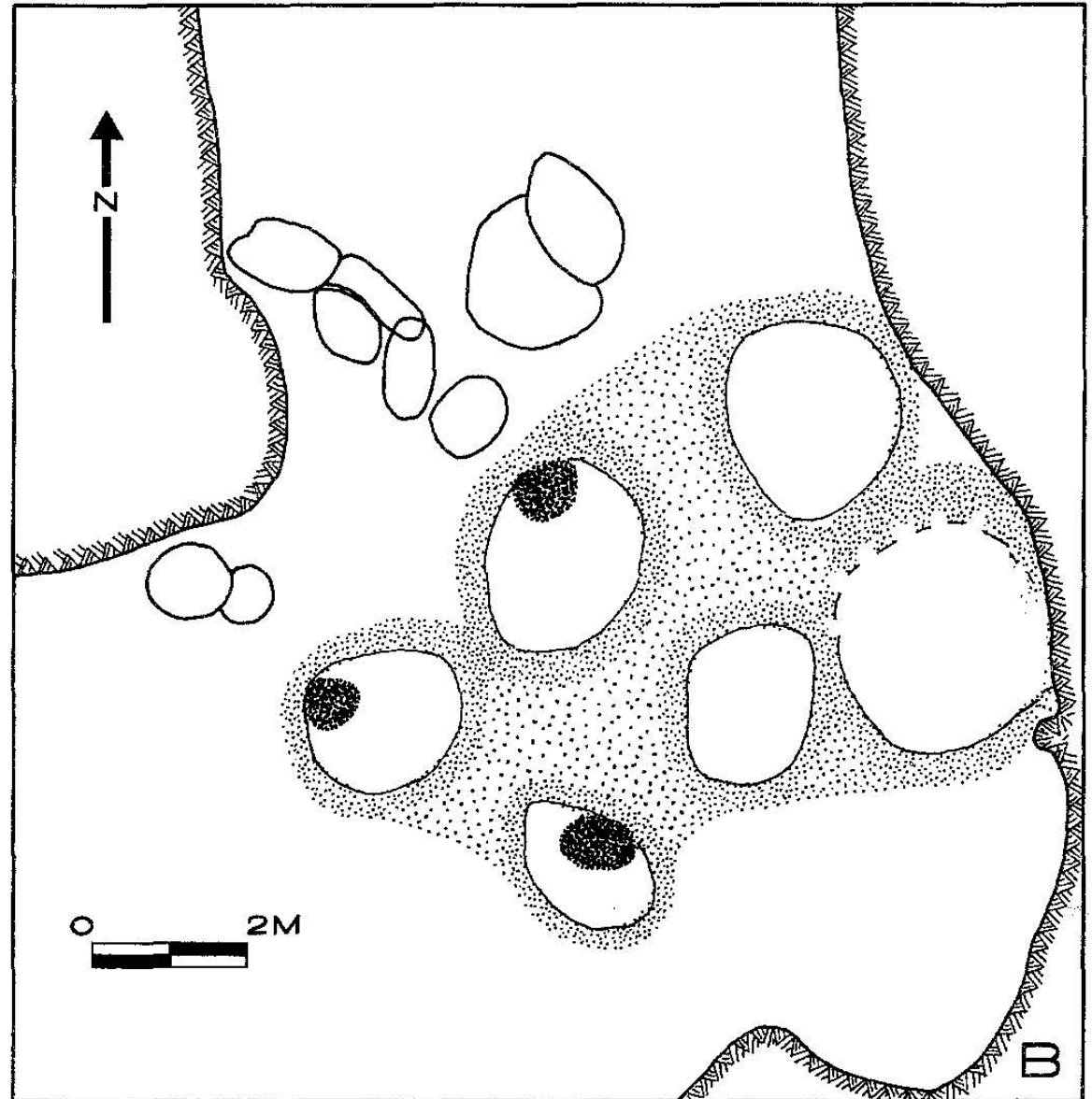
jeskyně Hayonim

- poloha: na pomezí vrchoviny a pobřežní nížiny, dnes blízko pobřeží
- jeskyně ve vápencovém útesu (v. cca 250m n. m.)
- Early Natufian - nejprve osídlena jeskyně, pak se osada přesunula na terasu před jeskyní -> jeskyně jako pohřebiště
- Late Natufian – osídlena terasa, nakonec i ta opuštěna

Hayonim

- 6 kruhových až oválných příbytků (cca 2 m prům.), vydlážděné podlahy, stěny z nasucho kladených kamenů
- v příbytcích velké množství odpadu – ŠI, opracované kosti, zrnотěrky
- skladiště zvířecích kostí, především žeber div. skotu -> polotovary k výrobě rukojetí srpů (nálezy nedokončených rukojetí)

Hayonim

jeskyně Hayonim

- náhrdelníky z kostí koroptví a ze zubů lišek (x Ain Mallaha – náhrd. z gazelích záprstních kůstek)
- oválná jáma s rozdrčeným vápnem a se stopami ohně -> pálení vápna ? (Bar-Yosef 1991)

jeskyně Hayonim

- hroby: po přestěhování sídliště na terasu před jeskyní – jeskyně využívána k pohřbívání
- celkem 46 pohřbů
- mezi lidmi z Ain Mallahy a Hayonimu – biologická odlišnost
- hrob 3 jedinců a dvou již domestikovaných psů

Hayonim

hrob 7

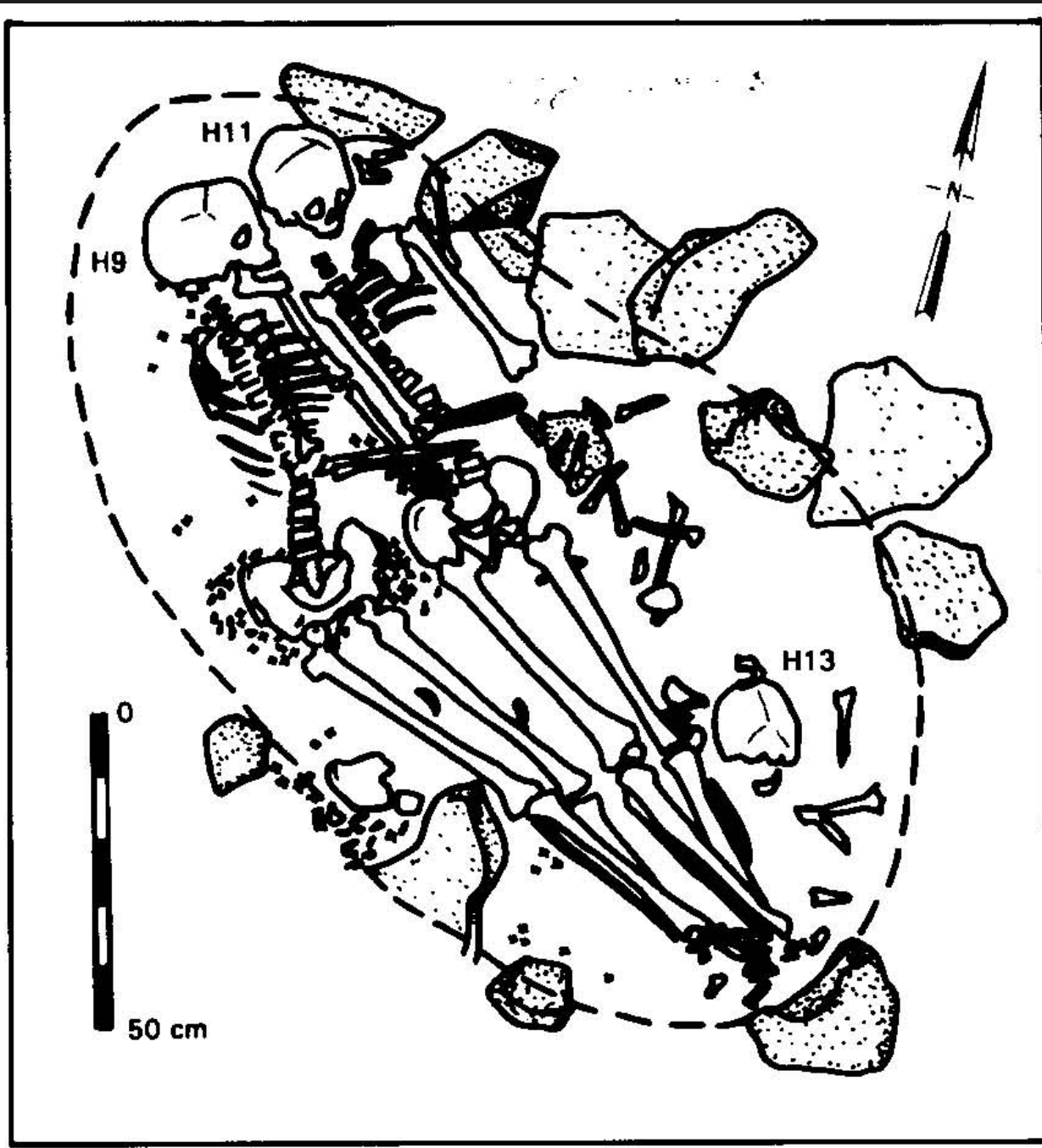
- skupinový hrob 4 jedinců

- mladá žena
(náhrdelník, opasek,
náramek a 2 přívěšky)

- mladý muž bez výbavy

- malé dítě

- novorozenec

Hayonim - literatura

- Belfer-Cohen, A. (1988). "The Natufian graveyard in Hayonim Cave." *Paléorient* 14(2): 297-308.
- Belfer-Cohen, A. (1991). Art Items from Layer B, Hayonim Cave: A Case Study of Art in a Natufian Context. *The Natufian Culture in the Levant*. O. Bar-Yosef and F. Valla. Ann Arbor, International Monographs in Prehistory: 569-588.
- Bar-Yosef, O. (1991). The Archaeology of the Natufian Layer at Hayonim Cave. *The Natufian Culture in the Levant*. O. Bar-Yosef and F. Valla. Ann Arbor, International Monographs in Prehistory: 81-92.

Hayonim - literatura

- Campana, D. V. (1991). Bone Implements from Hayonim Cave: Some Relevant Issues. The Natufian Culture in the Levant. O. Bar-Yosef and F. Valla. Ann Arbor, International Monographs in Prehistory: 459-466.
- Lieberman, D. E. (1991). "Seasonality and gazelle hunting at Hayonim Cave: New evidence for "sedentism" during the Natufian." Paléorient 17: 47-57.
- Valla, F., F. L. Mort, et al. (1991). Les fouilles en cours sur la terrasse d'Hayonim. The Natufian Culture in the Levant. O. Bar-Yosef and F. Valla. Ann Arbor, International Monographs in Prehistory: 93-110.

Hayonim - literatura

- Boyd, B. (1992). "The Transformation of Knowledge: Late Epipalaeolithic (Natufian) Mortuary Practices at Hayonim, Western Galilee." *Archaeological Review from Cambridge* 11(1): 19-38.
- Rosa M. Albert, Ofer Bar-Yosef, Liliane Meignen and Steve Weiner, Quantitative Phytolith Study of Hearths from the Natufian and Middle Palaeolithic Levels of Hayonim Cave (Galilee, Israel), *Journal of Archaeological Science* (2003), 30, p. 461-480.

El-Wad (Izrael)

1929-1933 – Dorothy Garrod -
výzkum jeskyně i terasy

- 1980-1981 – výzkum F. Valla
- 1988-1993 – Mina Weinstein-Evron – výzkum jeskyně
- v současné době: výzkum terasy před jeskyní - Daniel Kaufman + Mina Evron

**Dorothy Garrod (2. zleva) – 1. archeo. vykopávky
v r. 1929 na hoře Karmel**

El-Wad (Izrael)

- poloha: na pomezí vrchoviny a pobřežní nížiny
- sídliště na terase
- pohřebiště v jeskyni (cca 100 pohřbů) – nejbohatší výbavu měli mladí jedinci (hlavně dentálie a kostěné ozdoby)
- na základě pohřebiště a jeho bohaté výbavy

Wright 1978 (přítomnost elity v natuf. společnosti) x Belfer-Cohen 1995 (egalitářská společnost, rozdíly jsou chronologické)

El-Wad

El-Wad

El-Wad - literatura

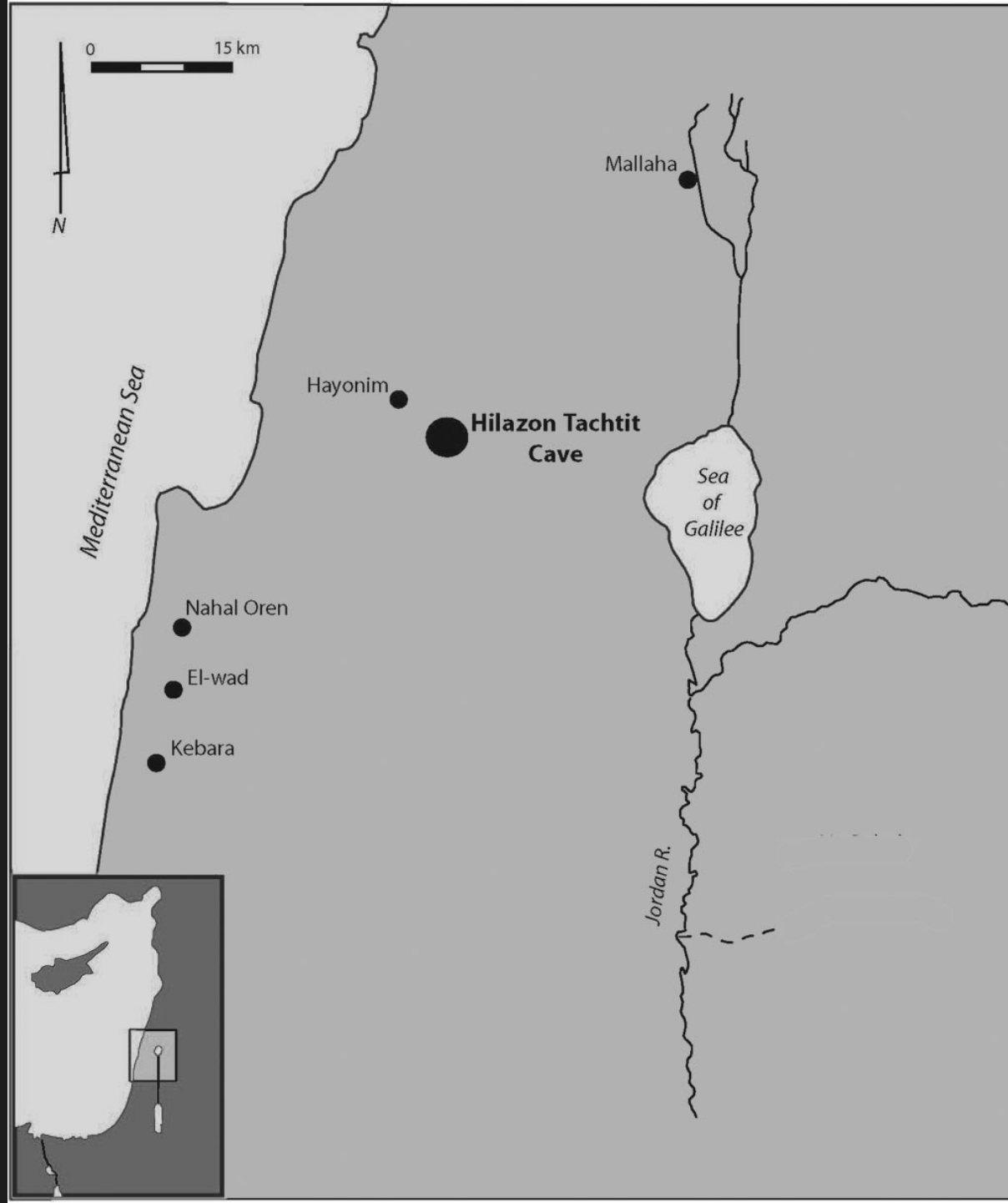
- Garrod, D. A. E. and D. M. A. Bates 1937. The Stone Age of Mount Carmel, Vol. I. Claredon Press, Oxford.
- Büller, N. (1983). Methodological problems in the microwear analysis of tools selected from the Natufian sites of el-Wad and Ain Mallaha. Traces d'utilisation sur les outils néolithiques du Proche-Orient. M. C. Cauvin. Lyon, Maison de l'Orient: 107-125.
- Weinstein-Evron, M. (1991). "New radiocarbon dates for the Early Natufian of el-Wad Cave, Mt. Carmel, Israel." *Paléorient* 17(1): 95-98.

El-Wad - literatura

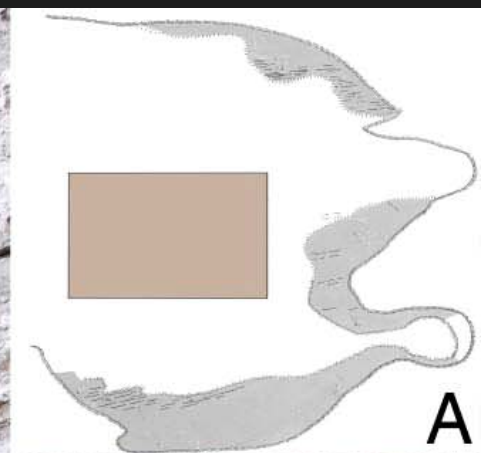
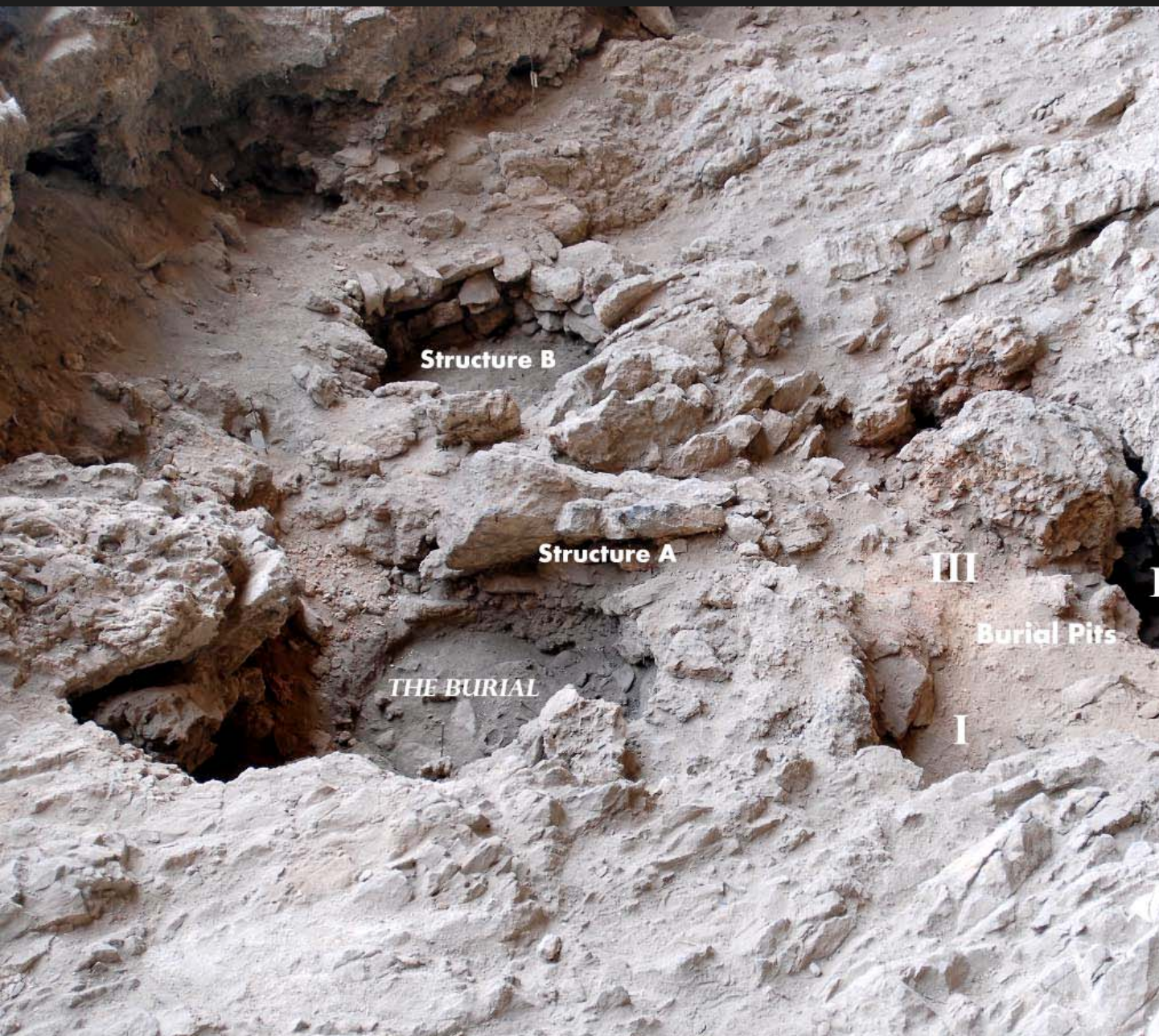
- Lev-Yadun, S. and M. Weinstein-Evron (1993). "Prehistoric Wood Remains of *Cupressus Sempervirens* L. from the Natufian Layers of El-Wad Cave, Mount Carmel, Israel." *Tel Aviv* 20(1): 125-131.

jeskyně Hilazon Tachtit (Izrael)

- hrob šamanky
- gracilní, asi 45-letá žena, vys. 1,5 m
- vrozené postižení – kulhala, asymetrický vzhled postavy
- hrobová výbava a péče věnovaná pohřbu naznačuje zvláštní postavení ženy v komunitě -> **šamanka?**

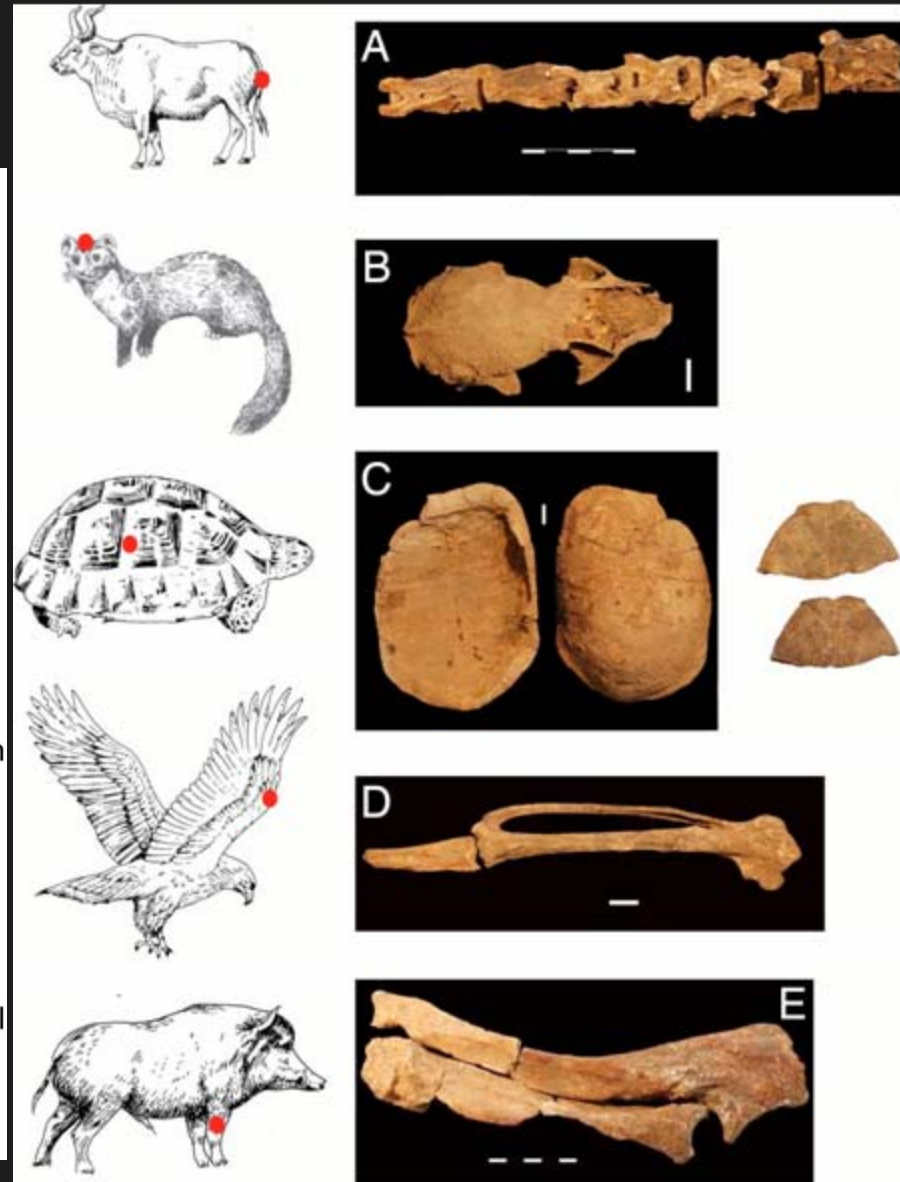
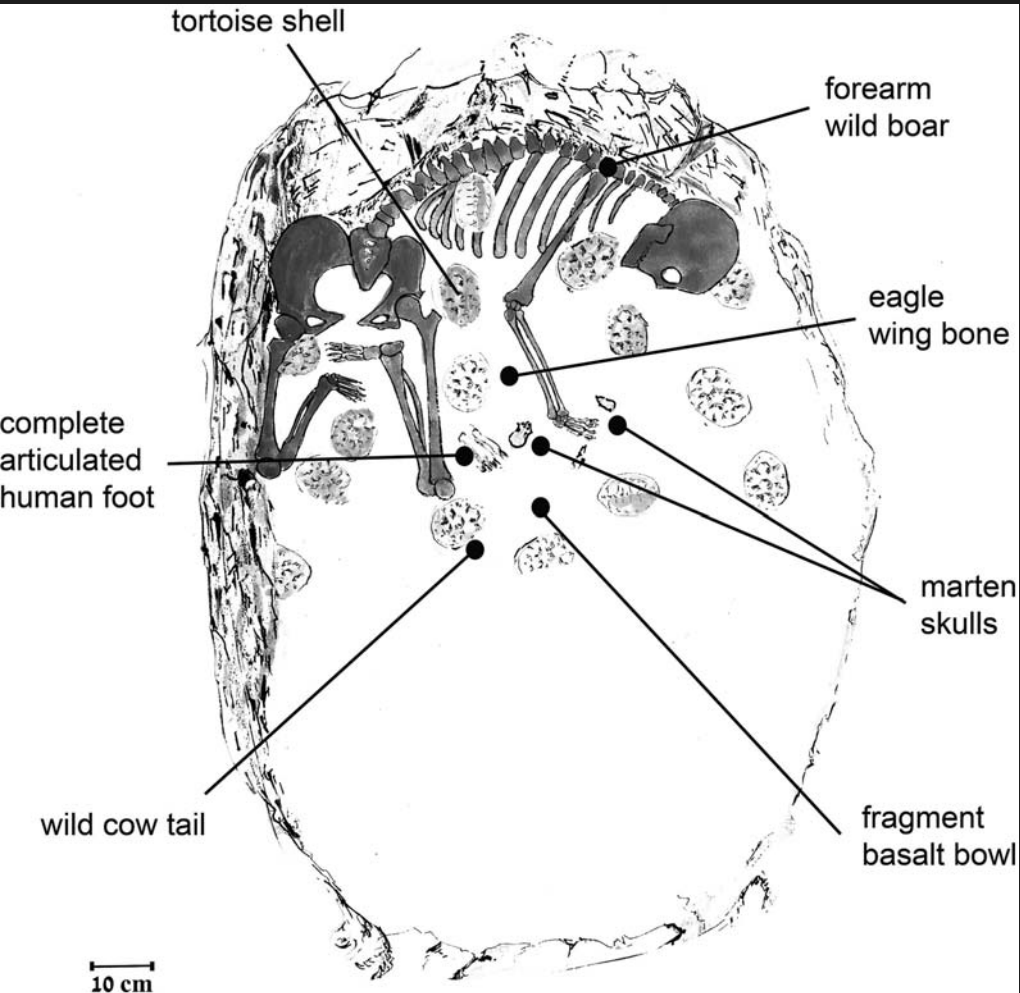

B

Hilazon Tachtit

Hilazon Tachtit

- Grosman L. - Munro N. (2007) The sacred and the mundane: Domestic activities at a Late Natufian burial site in the Levant. *Before Farming* 2007(4):4.
- Grosman, L. (2008) Hilazon Tachtit Cave. In *The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land*. (Volume 5, 5th edition). Ed. E. Stern, pp.1780-1782.
- Leore Grosman - Natalie D. Munro - Anna Belfer-Cohen (2008) A 12,000-year-old shaman burial from the southern Levant (Israel). *Proceedings of the National Academy of Sciences (PNAS)* 105 (44).

pohřební ritus – shrnutí

- z natufienu známo cca 450 pohřbů (většina z lokalit Ain Mallaha, El-Wad, Hayonim)
- Ain Mallaha – 105 pohřbů
- El-Wad – cca 100 pohřbů
- Hayonim – 46 pohřbů

- Early Natufian – i skupinové hroby
- Late Natufian – sekundární pohřby, odejmutí lebky (Hayonim, Nahal Oren, Ain Mallaha)

pohřební ritus - literatura

- Wright, G. A. (1978). Social differentiation in the Early Natufian. In Redman, C., Berman, M., Curtin, E., Langhorn, W., Versaggi, N., and Wanser, J. (eds.), *Social Archaeology: Beyond Subsistence and Dating*, Academic Press, London, pp. 201–233.
- Belfer-Cohen, A. (1995). Rethinking Social Stratification in the Natufian Culture: The Evidence from Burials. *The Archaeology of Death in the Ancient Near East*. S. Campbell and A. Green. Oxford, Oxbow: 9-16.
- Byrd, B. F. and C. M. Monahan (1995). “Death, Mortuary Ritual, and Natufian Social Structure.” *Journal of Anthropological Archaeology* 14: 251-287.

Nahal Oren (Izrael)

- jeskyně a terasa
- 40. léta - výzkum— M. Stekelis
- 70. léta - výzkum T. Noy
- osídlena v pozdním natufienu až PPNB
- poloha: na pomezí vrchoviny a pobřežní nížiny, 10 km J od Hajfy
- ve spodní vrstvě – uprostřed skupiny pohřbů - ohniště (1,2 m) obložené vápencovými deskami, s kúl. jámami kolem

Nahal Oren - literatura

- Noy, T. (1989). Some Aspects of Natufian Mortuary Behavior at Nahal Oren. People and Culture in Change. Proceedings of the Second Symposium on Upper Palaeolithic, Mesolithic and Neolithic Populations of Europe and the Mediterranean Basin. I. HersHKovitz. Oxford, British Archaeological Reports: 53-58.
- Noy, T. (1991). Art and Decoration of the Natufian at Nahal Oren. The Natufian Culture in the Levant. O. Bar-Yosef and F. Valla. Ann Arbor, International Monographs in Prehistory: 557-568.

Abu Hureyra (Sýrie)

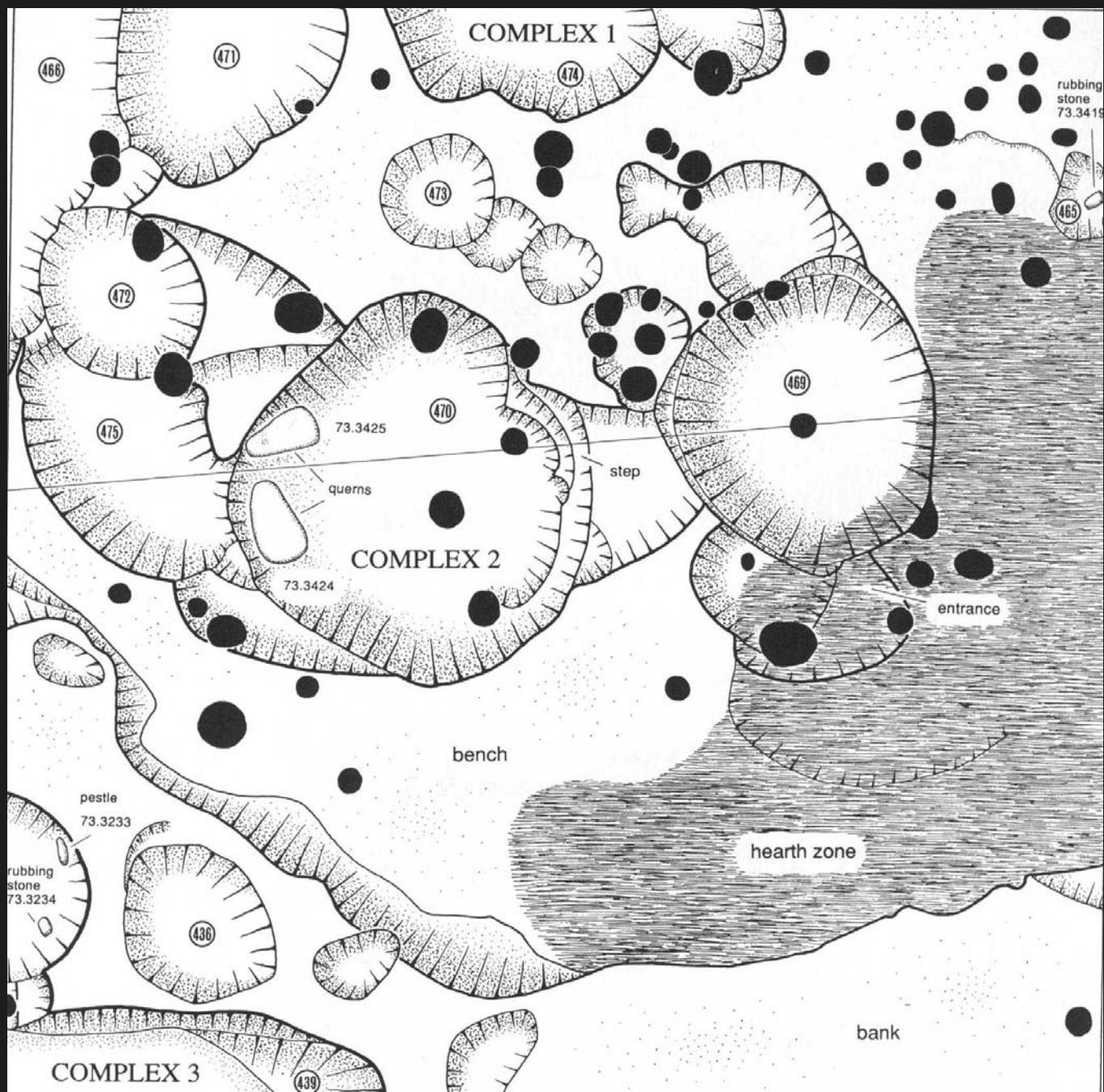
- 1972-1974 - Andrew M. T. Moore – záchranný výzkum před stavbou Assadovy přehrady
- Early and Late Natufian, před PPNA hiát
- nové osídlení cca 9000 BC - PPNA

Abu Hureyra

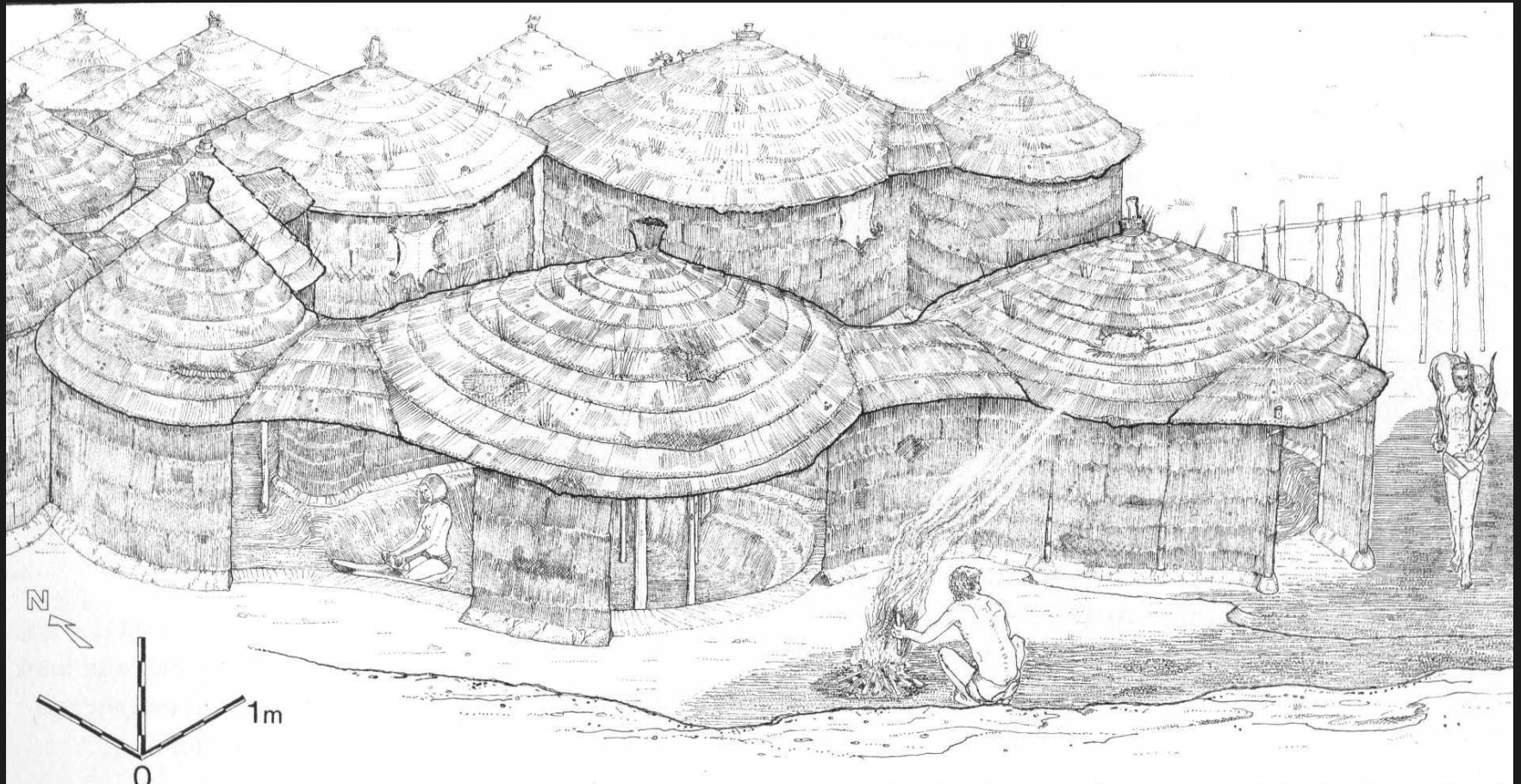
- osada využívána celoročně
- 2 typy obydlí:
 - 1) kupolovité chýše ze svázaných prutů nebo kmínků
 - 2) systém chýší se zahloubenými podlahami, pokrytý jednou souvislou střechou – jako beduínský stan – častější
- stavební materiál: rákos, pruty a kmínky

Abu Hureyra

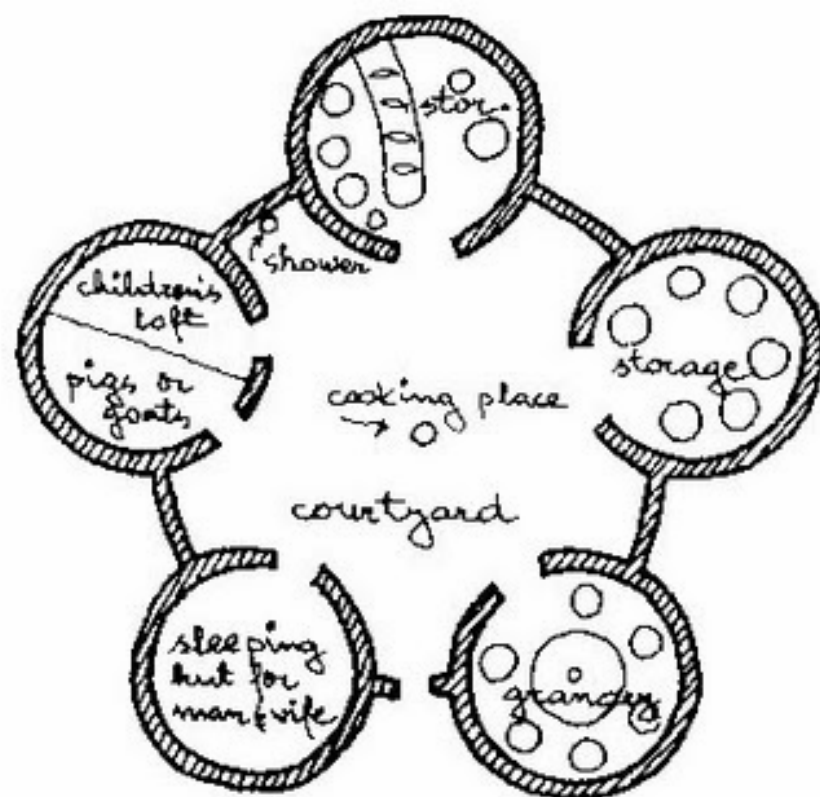

1) kupolovité chýše

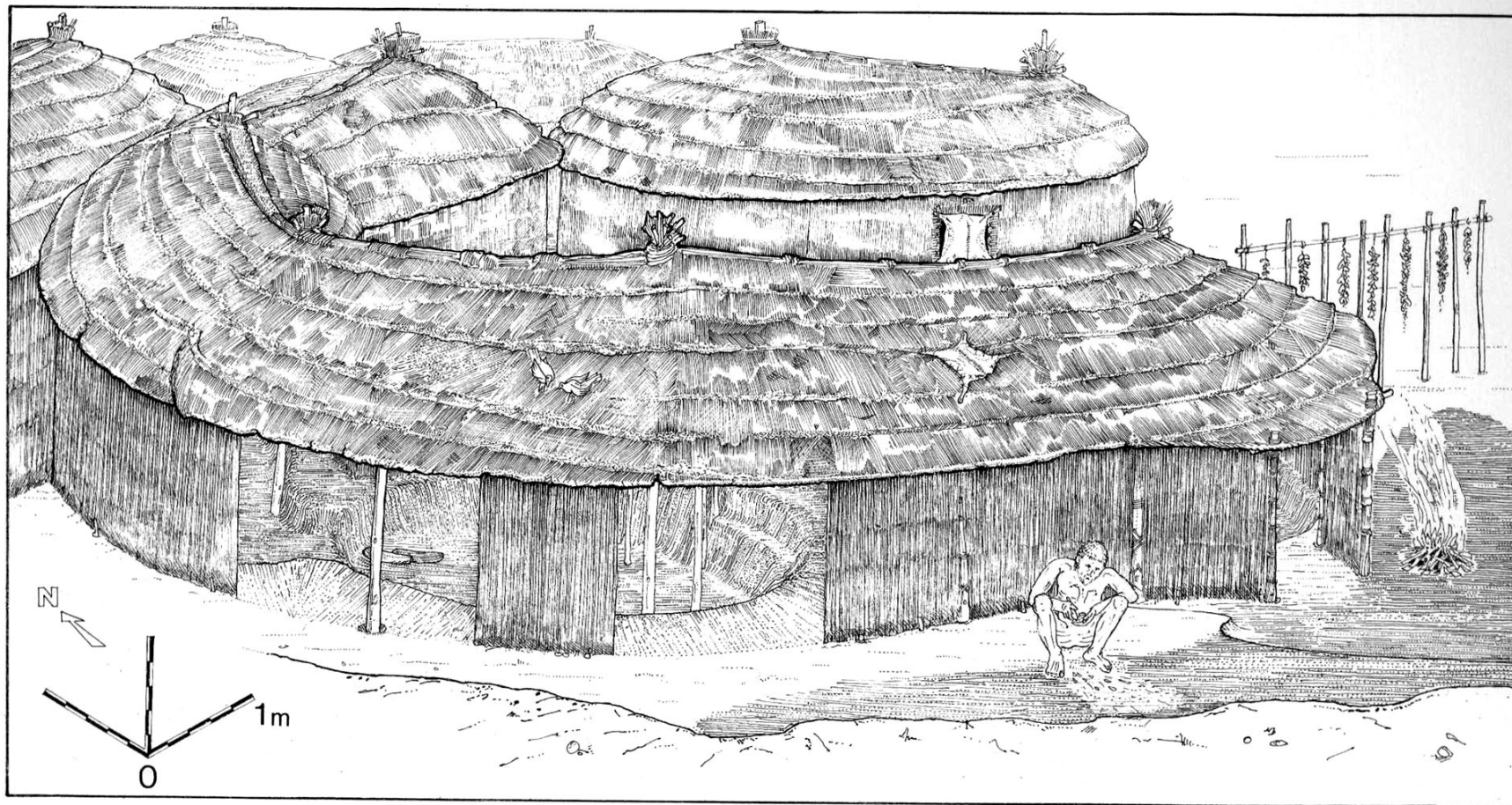

elevation

2) systém chýší s jednou souvislou střechou

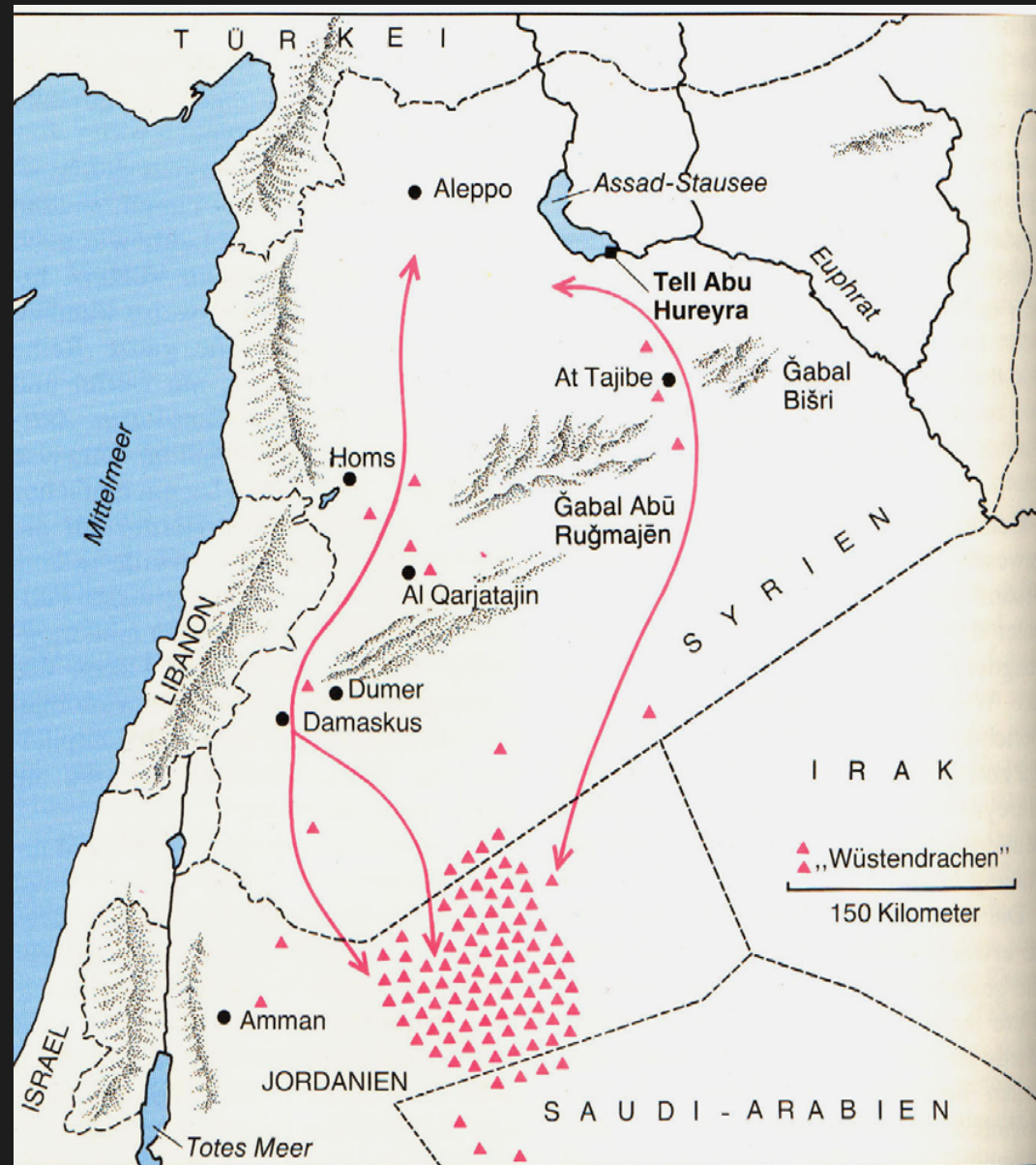
Abu Hureyra

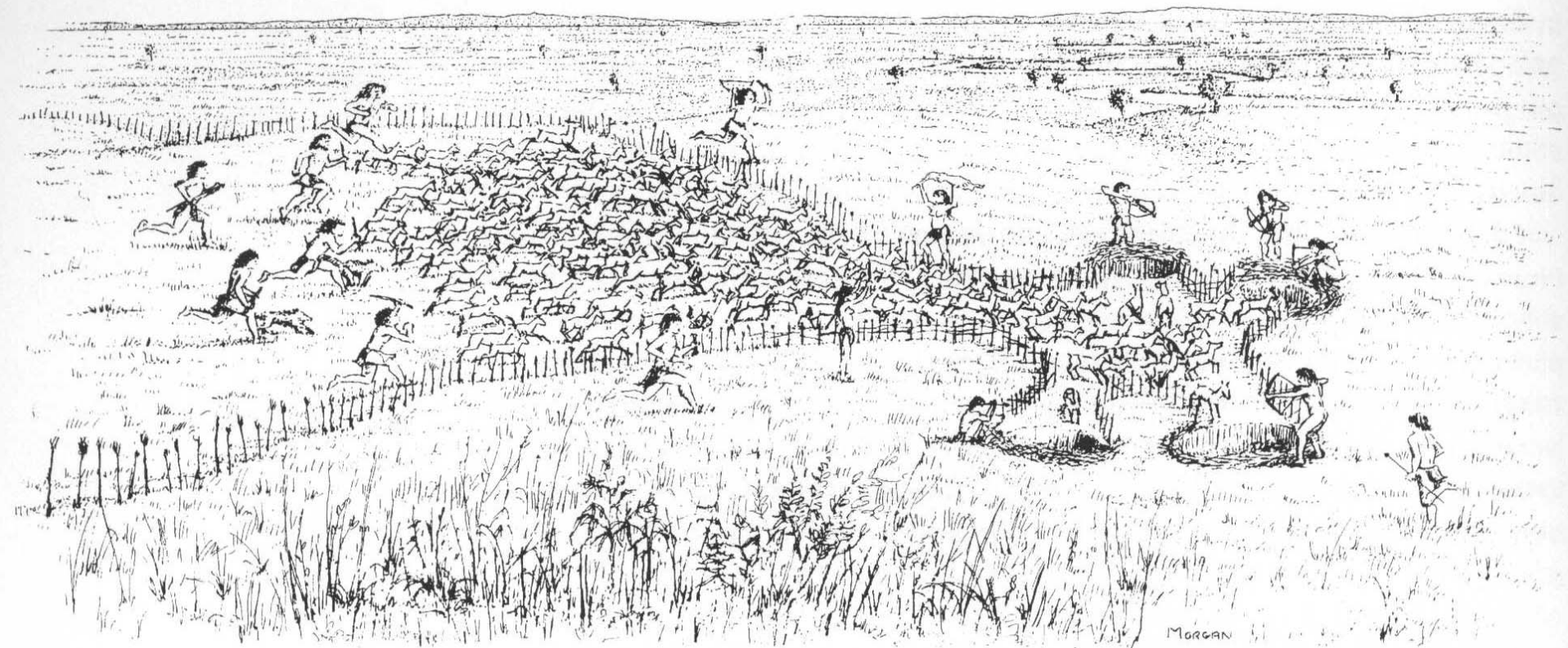
- plavení! => velké množství paleobotanického materiálu
- > zprac. Gordon Hillman
- již v natufianu – 1. doklad kultivace žita a pšenice!

Abu Hureyra

- zprac. archeozoologického materiálu -> Peter Rowley-Conwy + Tony Legge
- specializace na lov gazel
- lovena pouze dospělá, novorozená a jednoroční zvířata
=> lov omezen na začátek léta - migrace stád z Jordánska a Saud. Arábie -> chytání do pastí

Abu Hureyra

Abu Hureyra

- z natufienu chybí pohřby

Abu Hureyra - literatura

- Moore, A. M. T., J. A. J. Gowlett, et al. (1986). "Radiocarbon Accelerator (AMS) Dates for the Epipalaeolithic Settlement at Abu Hureyra, Syria." *Radiocarbon* 28: 1068-1076.
- Moore, A.M.T. 1991 Abu Hureyra 1 and the Antecedents of Agriculture on the Middle Euphrates. In O. Bar-Yosef and F. Valla (eds.), *The Natufian Culture in the Levant*, pp. 277-294. Ann Arbor: International Monographs in Prehistory.
- Moore, A. M. T., Hillman, G. C., and Legge, A. J. (eds.) (2000). *Village on the Euphrates: From Foraging to Farming at Abu Hureyra*, Oxford University Press, Oxford.

Mureybet

- osídlena v pozdním natufienu

pohřební ritus

- pohřby v areálu sídliště, také v jeskyních
- na sídlišťích jámy se skupinovými pohřby
- ojediněle hroby pod podlahami domů
- sídliště El-Wad – asi 100 pohřbů, zemřelí – bohatý šperk (dentalie a kostěn. ozdoby)
- **Late Natufian** – neobjevují se skupinové pohřby, mizí bohatá hrobová výbava, sekundární pohřby (taky těla bez lebek)

Early Natufian

(12 300 – 10 800 BC)

locality:

- Ain Mallaha, Hayonim, El Wad, Wadi Hammeh 27 (Jord.), Mureybet, Abu Hureyra, Baaz

Late Natufian

(10 800 – 9 600 BC)

locality:

- Ain Mallaha, Hayonim, El Wad, Jericho, Nahal Oren, Mureybet

Zarzian

(podhůří Zagrosu)

- Palegawra
- Zawi Chemi
- Shanidar

Harifian

(= Late Natufian, Sinaj. polostr.)

- Abu Salem (Izrael)
- Maaleh Ramon (Izrael)

10.000 - 9.500 calBC

P2A

?

Oküzini

Biris Sığur

Trialetian

Hallan Cemi
Demirköy

Mureybet

Zawi Chemi?

Epip.

Krotiri-Aefokremnos

Late Natufian/
Early PPNA?

El Aouf Safa

Nahal Oren
El-Wad

Selbiya 9
Harodeh
El-Khiam

Site 1605

Ira 25
Halutza 4
Shunera 9
Up. Besor 6

Mushabi 3
Mushabi 20
Mushabi 6 C
Romana G 20
Har Arod

Harifian

Abu Madi I

Late Natufian/PPNA Khiamian

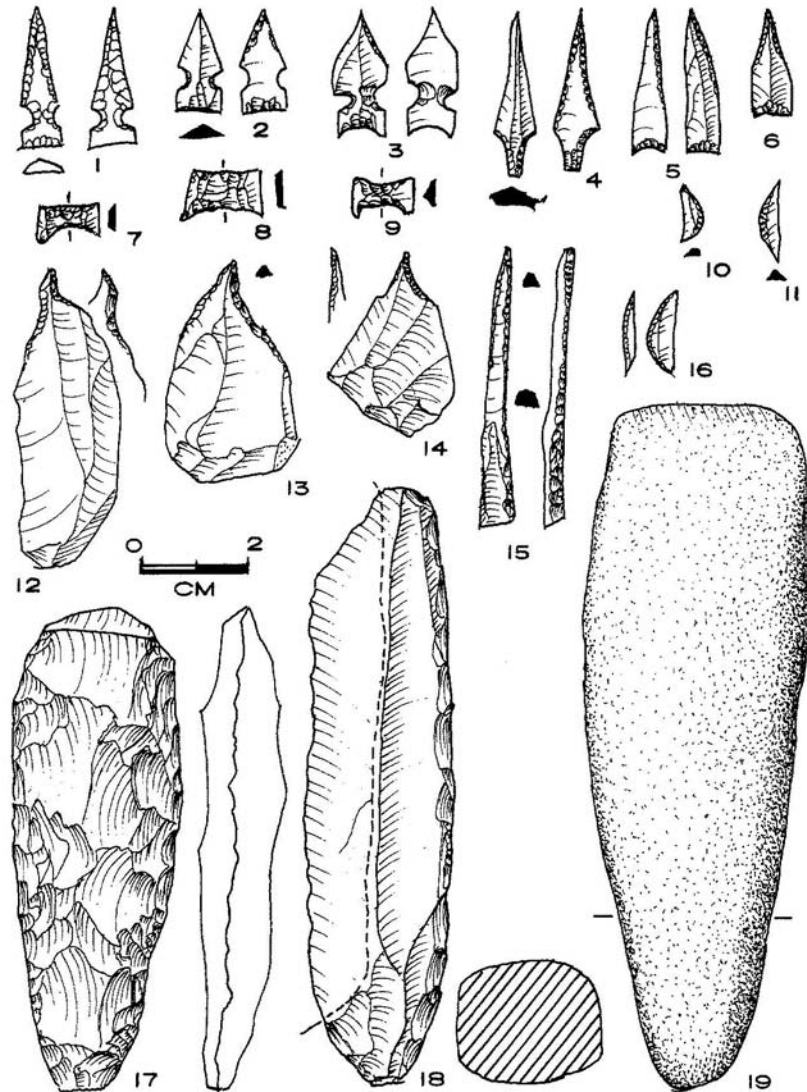

Fig. 11. Sultanian and Khiamian artifacts from Salibiya IX (after Bar-Yosef, 1980) and Netiv Hagdud (Bar-Yosef *et al.*, 1980, 1987): (1-6) arrowheads; (7-9) Netiv Hagdud truncations; (10, 11, 16) lunates; (12-15) perforators; (17) Tahunian (tranchet ax); (18) sickle blade; (19) polished limestone celt.

Přechod od epipaleolitu k akeram. neolitu

- plynulý přechod z natufienu (Jericho - poprvé stratigraficky doložen přechod od natufienu do PPNA (Kenyon 1957))
- domestikace rostlin a zvířat (vzrůstá jejich ekonomický význam)
- usedlý způsob života -> velké vesnice osídlené po generace